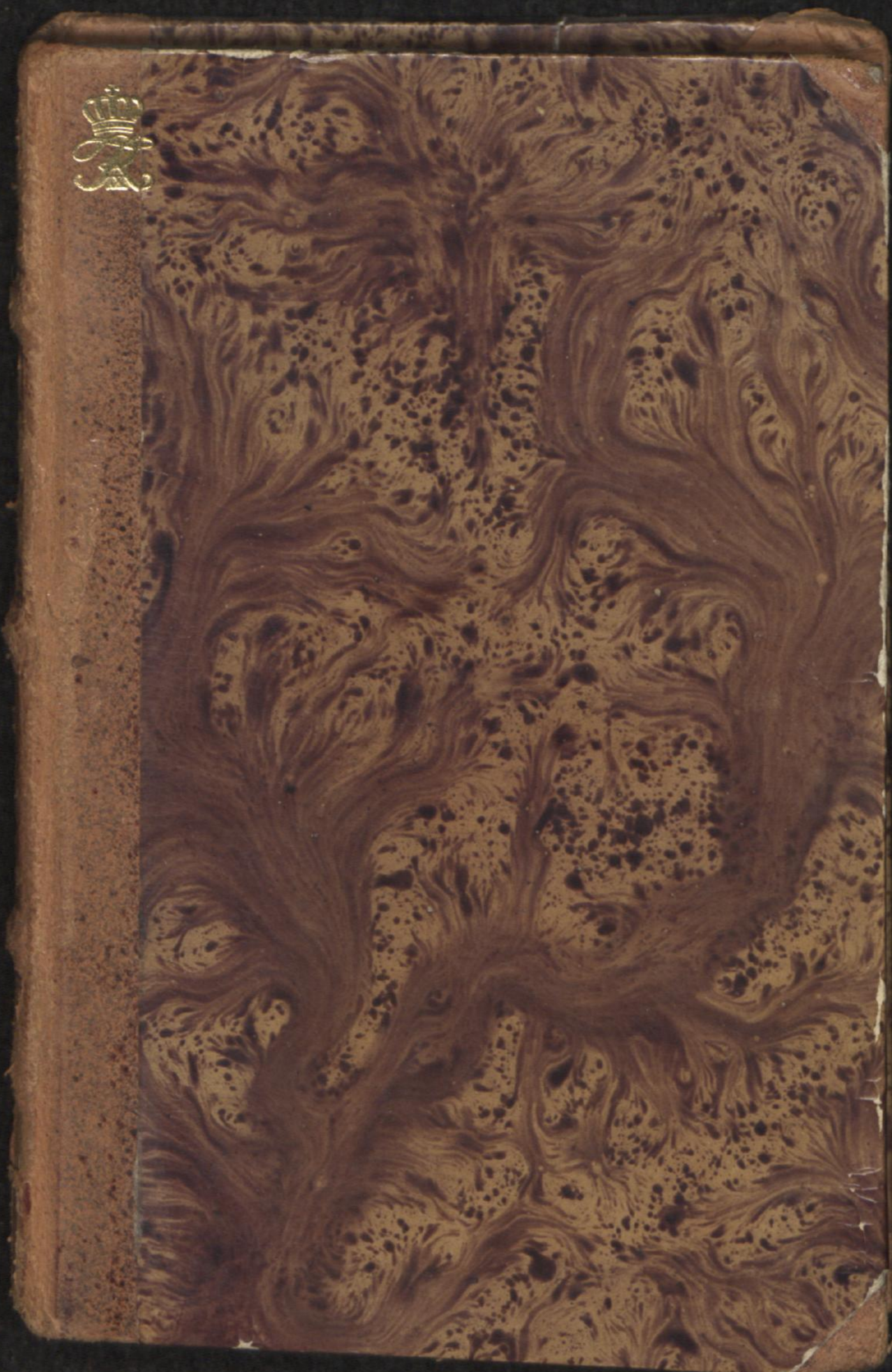
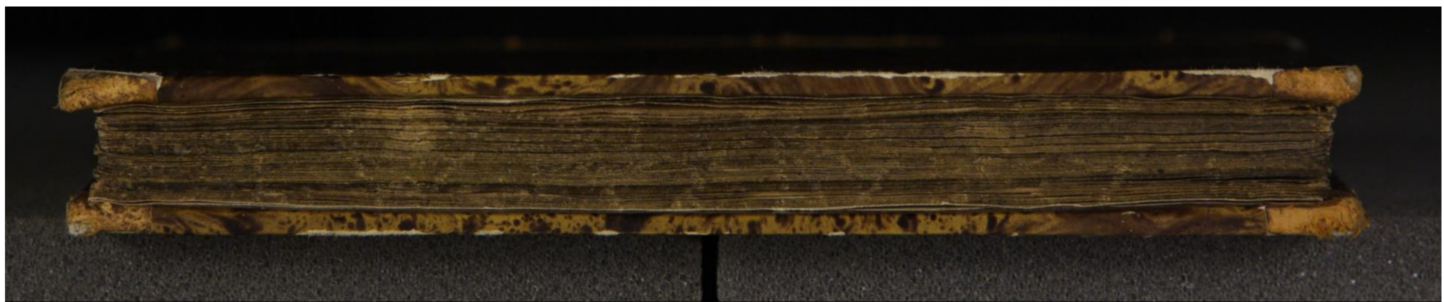

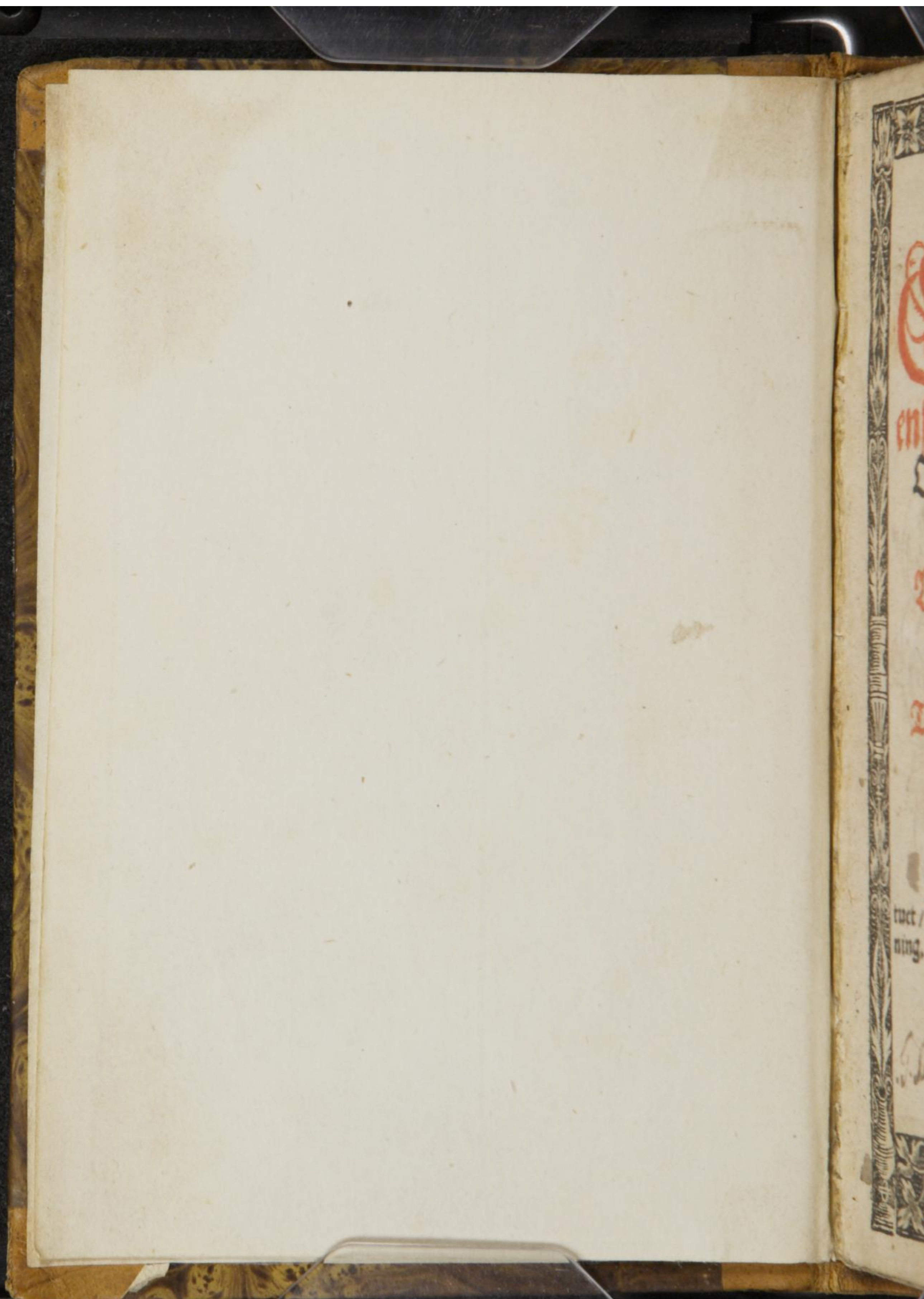

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

POEDAGOGIA
Det er
En kort och enfoldig Underuisning/
Om unge Børns optuctelse.

Uddragen aff Guds ord/ oc Lærde Mends Bøger.

Tilsammenscreffuen/ aff Jørgen Simensøn / Sognepreſt til S. Albani Sogn i Odenſee.

Ephes: 6.
J Forældre / opføder eders Børn i tuct / oc effter HERRENS Underuiſſning.

Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Laurentz Benedicht.
1 5 8 7.
Cum Priuilegio.

J. Seeberg

Erlig och Velbyrdig Mand/ Niels Friis til Hessel- ager: Kong: Maietts: Høffuitz- mand paa Nykiøbing: Oc hans kiere Husfrue / Erlig oc Velbyr- dig Frue Viuicke Gyl- denstierne.

Naade/ Lycke oc Velsignelse aff Gud Fader / ved JEsum Chri- stum vor HErre.

GVnstige Niels Friis: Edel och Velbyrdig Frue Viuicke Gyl- denstierne / Begge mine tilforladendis Patroner oc gode Venner. Den hellige Apostel Paulus vdi det andet Breff hand screff til Tit. 2. Mattheum i det 3. Cap. Op-

 regner

regner blant andre Synder/ som sig skulle tildrage/ oc vdaff Menniskē øffuis vdi denne sidste oc arrige Verdsens tid: Ocsaa stor wlydighed/met megen wtacknemmelighed/ som Børn oc vnge Folck/ skulle bruge oc beuise mod deris kiere Forældre oc andre gode Venner: Huilcket (diss værre) befindis i forfarenhed/ saa at gaa met mange fromme oc ypperlige Forældris store gremmelse oc daglige Hiertesorg. Thi det gaar mange steds saa til/ som dette ordsprock lyder/ *filij Herorum noxæ*: Det er saa meget sagd/ Merckelige oc ypperlige Foræl-

Forældris Børn oc affkomme/ bliffue vndertiden idel Forgifft oc fordærffuelse / baade for dennem selff oc for andre. Huor til somme Forældre selffuer ere Aarsage/ som icke i tide optucte deris Børn tilbørligen met aluorlig Vnderuißning oc skellig affue / for deris forsømmelse oc naturlige Skalckhed. En part kommer ocsaa aff Børnenis egen oc woffuerindelige vanartighed / at ingen paamindelse eller straff kand noget gielde oc vdrette hoß dennem.

Der faare ligger der storlig mact paa / at wi vare paa

 tiden

tiden met vore vnge Børn. Oc som Salomon raader / Prouerb. Cap. 22. Lader affuens Rijss vdquiste Skalcken aff deris hud / oc bortdriffue Daarligheden aff deris Hierter. Thi ingen Diur er saa vilt eller vbendigt / at det jo staar til at raade oc temme / met tidig behendighed oc daglig vmage: Saa som den Vise Mand / *Lycurgus* de *Lacedemoniers* Louførere hand saaledis beuiste.

Hand tog to vnge Hunde: Den ene vaar fød aff en

Bondis

Bondis Gaartæg/Oc den an-
den aff en Støffuere eller Jact-
hund. Oc effter at hand haff-
de vant den aff Gaartægen til
Diurjact / oc opfød den anden
hiemme i Huset met leckerhed oc
gode dage: Tog hand dem
baade paa en tid frem paa
Marckedet / for den menige
Mand/ oc stillede der saadant
it Spectakel / at hand lod sette
nogle Træ oc Tornebuske ved
haanden paa en stæd: Och saa
der strax hoss en Gryde met no-
gen lecker oc kræsen Mad / oc
slap saa en Hare løss for baade
Hundene: Strax da løb den
som icke vaar aff Naturen en

Jacthund / men ekon vaant til at tage / effter Haren / oc skøtte intet om Maden. Men den som aff Naturen vaar en Jacthund / oc icke i tide holden der til / hand actet ey heller intet om Haren / Men søgte strax til Gryden oc sløg i sig aff Maden.

Met dette Spectakel vilde denne Vise Mand *Lycurgus* haffue sine *Lacedemonier* paaminte: At ligeruiss som en tidig Vnderuissning oc god optuctelse / affskaffer / huadsomheldst i Naturen er vskickeligt til at vdrette det som gaat er. Lige saa bliffuer oc det / som i Naturen

ren

ren er tilbøyeligt til gaat/krafft-
løst oc forsuinder/naarsomhelst
Naturen i vnge Børn icke for-
hielpis met en tidig oc bequem-
melig optuctelse/til dyd oc from-
hed.

Hid høre ocsaa disse Vise
Hedningers Sprock oc forma-
ninger. Saa som *Diogenes*,
der sagde til de *Megarenser*, At
hand vilde helder være deris
Nød / end deris Barn. For-
disaa / de lagde større flid oc
fvmage paa deris Quæg at
røcte oc opføde / end paa deris
Børn at optucte / Oc om de end
vndertiden tenckte noget paa
Børnenis velfærd oc forbe-
A v dring/

dring / Meente de det at være nock / at de tilsammensanckede oc indlagde dennem meget Gods oc Rigdom / som de kunde arffue oc indtage effter dennem. Huilcket (diss værre) mange Forældre / end ocsaa nu i denne tid giøre / Oc sla saa der faare deris Børn vuresløse / oc sielden eller intet tencke paa / huorledis dennem burde til gaffns at optuctis: Icke heller forfare / huorledis de skicke dennem inden eller vden deris Huse / met deris Skolegang eller i andre maade / Men lade ekon Børnene raade selff / i midler tid søge de effter Gods oc Rigdom til dennem. Den

Den gamle *Philosophus Crates*, stigede en tid op paa en høy sted / oc raabte saaledis til sine Borgere oc sagde: O i Borgere: huad tencke i at saa tage aff sted / oc met saa stor flid søge effter Pendinge / oc tilsammensancke Gods oc Rigdom? oc icke engang tencke paa eders Børn / som skulle arffue dette altsammen effter eder / at de kunde bliffue vel optuctede.

Troer mig (sagde hand) i kunde icke samle oc indlegge dennem bedre eller dyrebarere *patrimonium*, eller arffuegods / end som naar i venne dennem fra Vngdommen op til dyd oc from-

fromhed: Thi denne Skat kand icke aff nogen vanlycke omkomme eller fordærffuis.

Aristoteles den høylærde Mand / som vaar Keyser *Alexandri Magni* Tuctemestere / sigér: At de Persøner / som haffue vel optuctet vnge Børn / ere mere at berømme oc tacke / end de naturlige Forældre som haffue affled oc fød Børnene til Verden. Thi de haffue ekon aff disse det Naturlige liff / Men aff hine haffue de Vnderuissning / til at bruge liffuit i Erlighed / Dyd oc fromhed.

Derfaare skal huer Hussfader oc Hussmoder / betencke

disse

disse Vise Hedningers Sprock oc paamindelser / til at opdrage deris vnge Børn: Oc baade selffuer giøre huad mueligt være kand / Dissligest betro dennem Lærde oc flittige Skolemestere oc Tuctemestere / huilcke vdi deris Skoler / saa vel som Forældre i deris Huse / skulle saa bære sig at / som *Lycurgus* giorde i sin By *Lacedemonia*, oc tuinge Vngdommen fra sin Naturlige fordærffuelighed / Oc venne hannem til den deel som gaat er / huad heller hand er der tilbøyelig til eller oc icke. Thi enddog at Naturen er vel i sig selff en krafftig ting / Saa
er

er dog ligeuel en god oc tidig optuctelse / mere krafftig oc mectig til at regære / oc forbedre den onde Nature / oc venne hende til det som gaat er.

Her faare heden vender den Lærde Mand *Erasmus Roterodamus*, det forscreffne *Lycurgi* Spectakel / til saadan brug / som omtald er / oc siger. *Quales nascantur filij nullj in manu est, At vt recta institutione euadant boni, nostræ potestatis est.* Det er saa meget sagd: Jngen Menniske kand faa sig saadanne Børn / som hand selff vilde sig dennem ynske: Men at de kunde bliffue gode oc fromme /

det

det kand huer volde met en god oc tidig optuctelse.

Til at beuise dette ydermere / skulle wi vel acte disse try efterfølgendis Argumenter.

Det Første / kand tagis vdaff de Naturlige Gaffuer / som Gud haffuer forærit vnge Børn met / oc indlagd i deris Nature: Som ere / Fornufft oc forstand / til at sandse oc acte / skelne oc dømme / imellem det som er ont eller gaat / loffligt eller wloffligt / oc straffeligt. Huilcke Gaffuer / der som de icke end strax lade sig see oc fornemme i Barndommen / at de øffuis *actu* : Saa ere de dog indlagde

lagde i Naturen / oc komme frem til sin tid / oc lade sig see oc bruge. Thi deris *potentia*, (som mand taler i Skoler) er alt forhaanden. Disse Gaffuer oc velgierninger / haffde Gud alle Menniskers Skabermand / icke indlagd wombedet / och saa Viselig i vnge Børns Nature / der som hand icke vilde haffue dennem hedenuende aff oss gamle / til deris tidige oc tilbørlige øffuelse oc forbedring.

Det andet Argumente / kand tagis aff Guds Foriættelse til den fromme oc trofaste Abraham: Huilcken hand tilsagde for sin Tro oc lydactighed /

hed/ Oc fordi at hand viste hād skulde lære sine Børn at frycte HERren) Velsignelse/ for sin Persone oc for sine Børn oc affkōme. Effter som wi læse Ge: 17 At Gud sagde til hannem: Jeg vil være din Gud/ oc din Sæds Gud effter dig. Det er saa meget sagd: Jeg vil være din oc dine Børns forfremmere til alt gaat. Oc Gene: 18. Cap. Huorledis kand ieg (sagde HERREN) døllie for Abraham/ det ieg vil giøre? Efterdi at hand skal

 bliffue

bliffue til it stort mang-
foldigt Folck / oc alle
Folck paa Jorden skulle
Velsignis i hannem.
Thi ieg ved / at hand skal
biude sine Børn / oc sit
Huss effter sig / at de skul-
le beuare HERRENS
Veye / oc giøre det som
ret oc gaat er / at HER-
REN skal lade det kom-
me offuer Abraham /
som hand loffuet han-
nem.

Aff

Aff disse ord kunde wi høre oc forfare / At Gud hand vil selff legge Haanden paa met de Forældre / som i tide oc tilbørligen optucte deris Børn i Guds fryct / oc venne dennem til Dyd oc fromhed / At deris wmage oc Arbeyde skal lyckis dennem / Oc de skulle bekomme aff HERREN met deris Børn / Aandelig oc Legemlig Velsignelse / naar som de Wgudelige met deris Affkomme / fordærffuis baade paa Siel oc Legeme / som det gick met de Sodomiter oc Gomoreer / strax effter at Gud haffde taled disse ord til Abraham / Gen: 19.

Det Tredie Argumente: kand tagis aff denne Christi befalning til alle Forældre/ Marcj 10. Cap. Huor hand saa siger: Lader eders smaa Børn komme til mig/ Thi deris er Himmerigs Rige. Thi blant andre stycker som Forældre skulle lade deris Børn komme til Christum met: Er en god oc tidig optuctelse/ Huilcken/ der som hun dennem icke vederfaris her i Naadsens Rige: Da er det at befrycte/ om de effter Døden komme ind i Erens Rige/ Men snarere bliffue

Vred-

Vredsens oc Fordømmelsens Børn/ som de ere i deris onde Nature/ Ephes: 2. Cap. Huor faare Gud skal vdkreffue deris fordømmelsis Blod aff Forældrenis hender / som haffue icke i tide sagd oc lærd dennem det ord/ som Gud befaler baade de vnge oc de Gamle at rette sig effter.

Der scriffuis om Pharaonis Strenghed oc Tyrannj/ hand brugte mod de Jødiske Børn i Egypten/ At hand lod dennem enten quelle i Fødselen/ eller oc druckne i den Flod *Nilo*, Exod: 1. Cap. Item / om *Herode Aschalonita*, at hand vdi

Bethlehem oc i de omliggendis Grendser lod myrde oc ihielsla alle vnge oc thu Aar gamle Børn/ Math. 2.

Men disse Tyranner met denne deris grumhed imod forneffnde Børn / ere icke at ligne mod de Forældre/ som forsømme deris Børns tilsiun oc tidige optuctelse. Ligeruiss som samme Børns *Martyrium* oc død / er icke at ligne met den skade vnge Børn faa aff deris Forældris forsømmelse / met deris tilbørlige optuctelse: Fordisaa/ Pharao oc Herodes skadde alene forneffnde Børn paa dette timelige Liff / oc disse Verdslige gode

gode ting: Men forsømmelige Forældre / skade deris Børn / baade paa denne timelige Lycksalighed / Oc ere Aarsage til mange Børns wlycke her paa Jorden / oc volder det / at de ocsaa effter Døden miste Himmerigts glede oc lycksalighed.

Der faare / efterdi at den gode Gud oc Fader / haffuer giort saa faare vel mod vore smaa oc vnge Børn / baade met deris deylige skabning / oc vdi den / forlent dennem saa vel som oss deris Forældre / fornufft oc forstand: Oc vor HERre JEsus hand selffuer haffuer giffuet dem denne *Priuilegie*,

 At

At Himmerigs Rige er deris. Item/ Effterdi oc-saa/ at de Forældre som ere for-sømmelige til deris Børns optuctelse / bliffue Aarsage til deris timelige oc euige fordærff-uelse. Skal det være alle Er-lige Forældre raadeligt / at de opføde oc fremdrage deris Børn oc vnge Folck i Guds fryct / oc met skellig affue i tide tuinge deris Naturlige van-artighed.

Her til haffuer ieg (Ywær-dige) Guds ordis Tienere/ for de Forældre/ som Gud haffuer Velsignet met vnge Børn:

Oc

Oc for mig selff oc mine kiere Børn/ tilsammenscreffuit denne Efterfølgendis *Pædagogiam*, aff Guds ord oc lærde Mends Bøger / huilcken ieg ocsaa nu haffuer ladet paa Prenten vdgaa/ vnder Eders naffn oc *Patrocinio*, Velbyrdig oc Gunstige Niels Frijs / oc V. oc Edel Fru Viuicke Gyldenstierne. Først for denne Aarsagis skyld / At den gode Gud oc skabermand / haffuer besynderlige velsignet Eder met deylige oc dydelige Børn/ huilcke i baade hiemme hoss Eder selff: Saa oc hoss gode Venner oc Lærde Mend / haffuer

ladet Gudfrycteligen oc tilbør-
ligen optucte: Oc lader end
nu det samme dagligen ske til
Eders ære oc deris forbedring.
At disse samme Eders V. oc
fromme Børn / maatte ocsaa
til sin tid igennem læse denne
Pædagogiam, oc haffue aff
hende deris Gudfryctigheds
oc tuctigheds øffuelse / effter de
Sententier oc Exempeler / som
i hende findis.

Her nest / Fordisaa / At i
selffuer begge aff E. V. From-
hed/oc besynderlige gunst oc go-
de vilie / (som ocsaa E. V. oc
fromme Venner / baade de der
nu sødeligen huile i HER-
REN/

REN/ oc de der endnu/ aff Guds naade/ igenleffue) haff-ue beuist mine Forældre/ Børn oc andre Venner/ mange vel-gierninger/ Huilcke/ efftherdi at ieg icke i anden maade kand for-skylde hoss E. V. F. eller nogen aff eders V. Venner: Vil ieg altid oc daglig findis Eders oc E. V. Børns/ oc andre E. V. Venners tienere hoss den gode Gud/ met en Gudfryctig oc aluorlig Bøn. Oc her hoss met dette mit ringe Arbeyde i denne lille Bog/ lade Eder no-genlunde see oc befinde min plic-tige tacknemmeligheds Vidnis-byrd. Beder ieg der faare

E.

E. V. F. gantske ydmygelig oc gierne / At i ville lade denne samme lille Bog vel behage Eder / Oc hende i saa god en mening / anamme / igennem læse / oc dele hende met E. V. Børn oc andre gode Venner / Som ieg haffuer hende aff it goduilligt Hierte / til E. V. F. Ere oc tieniste / tilsammenscreff-uit / oc nu ladet vdgaa.

Den Aldsommectigste Gud / vor HErris Jesu Christi euige Fader / hand spare Eder begge vdi it langt oc lyck-saligt Ecteskab: Hand beuare oc Velsigne ocsaa E. V. Børn / oc alle andre E. V. for-uan-

uante oc gode Venner / met all Lycke oc Benedidelse til Siel oc Liff/ ved denne samme sin Eniste oc kieriste Søn Jesum Christum vor Saliggiørere/Amen. Screffuet oc giffuet i Otthense Pintze Mandag/Aar 1587.

E. V. F.

Vnderdannige oc goduillige Tienere altid

Jørgen Simensøn

Sognepreſt til S. Alban.

En

En kort Forklaring eller Indehold / paa denne lille Bog.

Exem-

Den Fierde part aff denne Bog / indeholder.

For=

Fortalen til Læseren.

PLutarchus oc mange andre Vise *Philosophi*, haffue tilsammenscreffuit skøne oc gaffnlige Vnderuisninger/ om vnge Børns tidige oc tilbørlige optuctelse. Oc haffue dog icke paafundet eller vduist/ den rettiste oc beste: Fordisaa/ at de haffue ekon hafft Naturlig forstand oc Hedniske Exempeler at rette sig effter.

Men den hellige Scrifft/ hun met klare ord oc hellige Menniskers Exempeler/ faarescriffuer oc Lærer saadan en *Pædagogiam* oc Vngdommens optuctelse: som alle Gudfrytige Forældre skulle altid acte oc bruge/ til deris kiere Børns Aandelige oc Legemlig velfærd/ Huilcken oc alle gode

Børn skulle være vndergiffne/ oc forplictige til at lide oc lyde. Saa fremt som de ville haffue aff Gud i denne Verden/ it langt oc lyckfaligt liff/ oc effter Døden det glædelige Himmerigs Rige/som Jesus loffuer dennem/ *Marci Cap. 10.*

Denne samme *Pædagogiam* oc Børne optuctelse/ Som vdi den hellige Scrifft findis: Vil Jeg i denne lille Bog/Først faaregiffue oc forklare vdi Siu besynderlige Stycker.

For det Andet/ vil ieg trøste de Forældre/ som giøre deris største flid met saadan optuctelse: Oc vndertiden saare lidet met hende hoss Børnene vdrette.

For det Tredie/ vil ieg lade de Børn (som icke ville lide oc lyde denne optuctelse aff deris Forældre) vide oc høre/ at de visselige bliffue Aandelig oc Legemlig/ timelig oc

Euin-

Euindelig aff Gud straffede / vden saa / at de i tide rette oc bedre sig.

For det Fierde oc sidste / vil ieg giffue de fromme oc lydige Børn / som lade sig Gudfryctelige optucte aff deris Forældre oc andre Venner / En vis fortrøstning / at de skulle bekomme aff Gud / Lycke oc Benedidelse / til Siel oc Liff.

Oc alle disse Stycker stadfeste oc bekreffte / met Vidnisbyrd oc Exempeler / baade aff Bibelen oc andre trofaste Historier.

Den Første part aff Bogen.

Om vnge Børns tidige oc tilbørlige optuctelse.

DEn hellige Euangelista Lucas/ haffuer faarescreffuit vdi Christi oc hans kiere Forældris Mariæ oc Josephs Exempeler / de første Stycker/ som hører til en Christelig oc gaffnlig Børnetuct / oc siger saaledis.

I.

Om det Første: Jesu Forældre ginge Aarligen

ligen op til Jheruſalem
til Paaſke Høytiden :
Met huilcke ord hand giffuer
tilkende/ At til en god retſindig
Børne optuctelſe/ hører Førſt
oc fremmerſt. Forældrenis
eget Gudfryctige forſpegel oc
tuctige Exempel. Som her
ſtaar om Joſeph oc Maria/ At
de ſelff begge ginge huer Aar
op til Paaſke Høytiden i Jhe-
ruſalem: Fordiſaa/ vnge Børn
holder ſig gierne effter den deel/
ſom de daglige ſee for øyne/ be-
ſynderlig paa deris egne For-
ældre: Oc huad heller det er
ont eller gaat/ da actis oc eff-
terfølges det meget mere/ end

 alle

alle screffne Bud oc befalinger/ som dennem giffuis kand: At det gaar gierne til effter dette almindelige Ordsprock/ *Sequitur patrem sua proles*: Paa danske sige wi saaledis. Daatter fører sig i Moderens serck/oc Sønnen i Faderens skiorte.

Her paa haffue wi Exempeler/ vdi de Fromme Patriarcher/ Isaac/ Jacob/ Joseph. Huilcke allesammen efftersleetede deris Gudfrygtige Fader oc Oldefader Abraham / i Guds tro oc Lydighed/ Oc i deris Næstis brøderlig Kierlighed/

hed / Barmhiertighed / Retfærdighed / oc andre Dyder: Fordisaa / de haffde hannem til en klart Spegel / oc synligt Exempel i denne Sag.

Hid hører ocsaa det som staar screffuit om den gamle / Tobia / Tob: 1. At hand vaar Gudfryctig / oc holt sig til den rette oc sande *Religion*, eller Guds tieniste: Oc der ellers huer mand tiente oc dyrckede de Guldkalffue / som Jeroboam Israels Konge lod opsette i Dan oc Bethel / da skyde hand den vederstyggelighed / oc gick til Tempelen i Jherusalem / oc tiente der HERREN / oc tilbad

der Israels Gud. Item/ At hand ocsaa gaff sin Tiende aff den første grøde gantske trolig/ oc Tiendede til Encker oc Faderløse Børn. Item/ At hand spisede de hungrige/ klede de nøgne/ oc begroff de døde.

Dette Exempel/vaar hans Søn den vnge Tobias en leffuende Lærdom oc spegel: Efftter huilcket hand oc siden skickede sit gantske leffnit/ oc traadde saa i sin gode Faders fodspaar. Huilcket er vel her aff beuiseligt/ Tob: 14. At der scriffuis om hannem/ at hand vaar 99. Aar gammel der hand døde/ huilcke Aar hand haff-

haffde leffuet gladelige/ oc i Guds fryct: Oc at all hans Slect bleff i en Hellig omgengelse oc leffnit/ Saa at de vaare tacknemmelige for Gud oc alle Folck som bode i Landet. Dette altsammen haffde de aff deris gode oc Gudfryctige Forældris Exempeler som de effterfulde: Thi Dauid siger/ Psal: 111. At de fromme deris affkomme skulle Velsignis/ At der skal være Rigdom oc offuerflødighed i deris Huse: Oc deris Retfærdighed skal bliffue Euindelig.

Der faare/ huorsomhelst at Børnene intet gaat see eller

høre aff deris Forældre/ Men haffue deris onde Exempeler daglige for øyne: Der bliffue de gantske fordærffuede aff saadanne Exempeler. Fordisaa/ det onde henger meget snarer ved/ end det gode i de smaa Børn. Huor faare det er aldelis vmueligt / at en Vgudelig Fader / som i sit Huss daglig Bander/ Suerer/ skender/ knurrer/ klamrer/ dricker oc daabler/ Taler vkyskelig oc vtuctelig/ kand opføde en from/ Gudfryctig/ tuctig/ ædru oc dydelig Søn. Eller en vkysk/vtuctig/kaadmundet/ doffuen oc forsømmelig Moder/

der/ kand fremdrage en ærac-
tig/tuctig/Kysk/eller gaffns god
Daatter. Saa er det alt der-
faare storlige fornøden/ at For-
ældrene selffuer fryete Gud/gaa
gierne til Kircke/ tiene Gud/
oc fly all Forargelse i ord oc i
gierninger/ inden oc vden Huse:
Paa det/ at de kunde være de-
ris vnge Børns spegel oc mun-
ster/til all retsindig Gudfryc-
tigheds/ tuctigheds/ Kysk-
heds / oc ædruskabs
øffuelse oc forbe-
dring.

Om

II.

OM det Andet/ Siger oc Lucas saaledis. At der JEsus vaar tolff Aar gammel/ gick hand oc op met dennem/ effter Høytidens sedvane: Aff huilcke ord Alle Gudfryctige Forældre skulle være paaminte: At de ocsaa holde deris Børn / Jenfflige oc flittelige til Kirckegang / til at høre Predicken / Siunge / Bede oc tacke Gud. Paa det at Guds fryct maa met det

Første

Første indbildis i dennem / Huor paa de haffue Guds egen strenge Befalling / vdi Mosis femte Bogs / 6. Cap: Huor Moses saaledis taler paa Guds vegne / oc siger: Disse ord som ieg befaler dig i dag / dennem skalt du legge paa Hierte / Oc du skalt huette dennem stedse for dine Børn / oc tale om dem / naar du sidder i dit Huss / Oc naar du gaar paa Veyen: Naar du legger dig ned/

ned/ oc naar du igen op-
staar. Fordi saa/ det er icke
nock / At Forældrene selffuer
frycte Gud/ oc leffue for deris
Børn met gode Exempeler.
Men Vngdommen skal ocsaa
tilholdis oc tuingis til Guds
frycht/ Dyd oc Fromhed/ met
Guds ordis visse Sprock /
Befallinger oc Exempeler.

Oc skulle alle Forældre
mercke en besynderlig glose/som
Moses bruger vdi de forscreff-
ne ord/hand befaler dennem at
Huette Guds ord for deris
Børn: Thi Moses taler effter
Timmermends eller Snedkere
deris

deris bestilling / huilcke da igen opslibe oc huette deris Embiders redskab / Naar som de ere bleffne sleffue oc afflegse. Saa vil ocsaa Moses haffuet / at naar vore vnge Børn haffue forsømmet eller forglemt noget aff Guds ord oc deris Børne Lærdom / At de met det første igen skulle Vnderuises / oc jenffligen forhøris.

Denne befalling himler ocsaa Dauid sigendis / Psal: 78. HERREN oprettet it Vidnisbyrd i Jacob / oc gaff en Low i Jsrael / Som hand bød vore Fædre / at lære deris Børn. Paa det at Efftertkommerne

merne skulde lære / Oc de Børn som endnu skulle fødis / naar de opuoxe / at de oc kundgiøre det for deris Børn. At de sette deris Haab paa Gud / oc icke forglemme Guds gierning / oc at de holde hans Bud.

Huilcke Forældre / som nu forsømme denne Guds strenge Befalling / de skulle alt til sin tid / giøre hannem her faare it strengt Regenskab.

Det

III.

DEt Tredie: Som hører til en god Børnetuct: Er en tidig/ aluorlig oc skellig affue/ aff Forældrene selffuer/ ydi Børnenis opuext/ huor om Syrach saa taler: Bøge hans Halss/ den stund hand er end nu vng/ Oc bancke hans Ryg/ den stund hand er end nu liden: Paa det hand skal icke bliffue haardnacket for dig. Oc Salomon Prouerb: 23. Lad icke aff at tucte den Vnge/ Thi der som du hugger hannem met Riset/ da tør mand icke affliffue hannem: Du hugger

nem met Riset/ Men du frelser hans Siel fra Helffuede. Aff disse Ord er at forstaa/ Huilcken straff ieg kalder en tidig affue: Som er den der skeer strax i Børnenis barndom/ oc strax naar som de den forskylde met noget skalckhed. Thi somme Forældre scriffue op met deris Børn/ oc gaa saa hen oc glemme at straffe/ huor aff Børnene bliffue dristige til at synde/ den ene tid effter den anden.

Jeg taler her ocsaa om en aluorlig affue/ Fordisaa: At somme Forældre/ Naar de skulle straffe deris Børn/ sla

de

sla de stundem mere paa Kle-
derne end paa Huden/ Oc saa
strax igen leffle met dem/ begaff-
ue dem/ ynke dem/ oc smigre for
dem met søde ord. Saadant
er icke aluorlig affue/ Men stor
daarlighed aff Forældrene/ oc
skade for Børnene.

Jeg neffner her ocsaa En
skellig affue/ effter som Brøden
er til: Thi somme Forældre/
som haffue en tidlang screffuit
op met deris Børn/ Naar de
da skulle endelige til at straffe
dem/ da er der huercken Naade
eller maade paa færde/ Men
idel Bødelske grumhed oc streng-

Bij hed/

hed/ huor aff Børnene bliffue gantske mistrøstige/ oc gaa vndertiden som de vaare halff galne. Dette kalder Paulus at opuecke sine Børn til Vrede/ Thi aff saadan strenghed/ fanger Børnene i hierte/ Had/ Affuind oc Vrede til Forældrene/ forbande/ true oc vndsige dennem/ oc giemmer dennem den grumhed effter i lang tid.

Der faare raader Salomon vijselige/ Prouerb: 19. Huor hand saa siger til Forældre: Straffe din Søn/ den stund der er Haab paa færde/ Men lad icke din Siel røris til at sla hannem ihiel/ Thi stor

Vrede

Vrede giør skade/ lad hannem fordi løss/ saa kant du tucte hannem mere.

Saadan affuc oc ræffselse/ som nu omtalet er/ Skal icke wbesindelig brugis met Børnene: Der faare skulle Forældrene giører forskæl paa deris Børns art oc forseelse/ Thi mand finder vndertiden saadanne Børn/ som lade sig regere oc føre til Lydighed oc forbedring/ aff deris Forældris fromhed oc paamindelse met gode ord/ Saadanne skal mand icke offuerfalde met streng straff. Atter igen finder mand oc de Børn/ som ere gantske

 mod-

moduillige oc gienstridige/ Met dennem skal mand holdet vd/ Oc nende saa offte at straffe/ som de nende at giøre skalckhed/ at de kunde bliffue redde for Riset oc deris Forældre.

Huor dette Stycke aff Børnetucten/ efflerladis eller forsømmis aff Forældre/ at de icke i tide aluorlig oc skellig affue Vngdommen: Der fare baade Forældrene oc Børnene ilde. Som Syrach lader høre/ Cap: 30. Huo som er for bløð ved sit Barn/ oc klager at det faar ribler/ Oc forfærdis saa offte som det Græder/ oc killer met det: Hans Barn

Barn bliffuer som en gienstri-
dig Hest. Killer du met dit
Barn/da skalt du fryete dig for
det i fremtiden. Leger du met
det/ da skal det bedrøffue dig
der effter. Skempte icke met det/
Paa det du skalt icke der effter
sørge met det / oc icke paa det
sidste skære tender. Lad det icke
haffue sin egen villie i Vng-
dommen / oc Aarsage icke
hans daarlighed. Tucte dit
Barn / oc lad det icke gaa ør-
keløst/ at du skalt icke bliffue be-
skemmet der offuer.

Dette beuises ocsaa met
it forskreckeligt Exempel / vdi
den Prest *Helj* oc hans Søn-

 ner:

ner: Om huilcke der staar saa
screffuit. *Helj* Sønner vaare
arrige Skalcke/ der skøtte intet
om HERREN eller Prester-
nis Ret for Folcket. Siden
følger der effter/ at fordi *Helj*
straffet dennem icke/ da bleffue
de baade paa en dag slagne i
Krigen: Oc der Faderen det
spurde/ falt hand aff forfærdel-
se aff sin Stoel/ slo sin Hals
sønder/ oc døde strax/
1. Samuel. 4.

Det

IIII.

DEt Fierde Stycke / Som hører til en god Børne tuct: Er / at Forældrene i tilbørlig tid sette deris Børn til Skole / oc betroer Gudfryctige / Lærde oc tuctige Skolemestere dennem / Oc lade dem ienfflig oc huer dag bliffue ved deris Skole / oc icke tilstede dem at gaa naar oc huor tit dem lyster: Icke heller taalet / at de skulle oc fordylle sig hiemme eller i fremmede Huse / oc følge dem siden til Skolen / oc affbede deris straff. De skulle icke heller lade sig fortørne / naar de til

 skel-

skellighed/ affuis oc straffis aff
deris Skolemestere: Eller hol=
de met dem/ om de komme hiem
oc klage offuer dennem. Jeg
siger/ om de straffis til skellig=
hed: Thi der som nogen Tucte=
mestere aff it galet Hoffuit/ aff
Had/eller Personernis anseelse/
forfører noget Barn. Da
børen Fader at forfare leylig=
heden/oc forsuare sit Barn met
deris vidskab oc myndighed/
som Skoler oc Skoletienere ere
vndergiffue: Oc icke met vred
Haand eller i en skends Mund
offuerfalde nogen/ Som som=
me vndertiden tilbiude/ oc ville
heffne dennem selffuer.

Exem=

Exempel paa saadan tidig oc tessnlig Skolegang/ haffue wi vdi Samuele/ Som aff sin Moder bleff betroet Guds Prest *Helj*, aff hannem at lære den rette *Religion* oc Guds tieniste/ 1. Samuel. 1.

Item/ Vdi Salomone/ huilcken David sette vnder Nathans Prophetis haand/ 2. Samuel. 12.

Her hoss vil ieg haffue Forældre paaminte: At naar de haffue set deris Børn til Skole/ oc de voxe op til det tolffte Aar i deris alder/ At de da haffue besynderlig indseende til dennem/ huor vijt de haffue

for-

forbedrit sig. Oc om de haffue villie oc lyst til/ at lære Bogelige Konster oc nyttige Tungemaal. Eller oc/ om de haffue sind oc villie til noget besynderligt Handuerck/ eller Embede: Thi ved dette pass/ arte de sig gierne i det som de best ere tilbøyelige til/ oc heldst ville bliffue hoss. Der faare skal mand føge sig effter deris villie oc Naturlig tilbøyelighed: Thi Erlige Handuerck haffue deris befalling aff Gud/ Der siger: Gen: 3. J dit Ansictis sued/ skalt du atspørge dit Brød. De haffue ocsaa Guds Forjettelse/ om Lycke oc Velsignelse/

Som

Som den hellig Aand lader høre i Psalmen/ Psal : 128. sigendis : Du skalt nære dig aff dine henders arbede/ Saa skalt du Velsignis/ oc det skal gaa dig vel. Her aff er det klart oc beuiseligt/ at en Erlig Mand/ kand oc met en god Samuittighed/ tiene oc behage Gudi it nyttigt Handuerck: Oc maa foruente sig Velsignelse aff HERREN/ naar hand vaarer det met troskab/ oc handler Retfærdelig met sin Næste. Mand pleyer oc der faare at sige i Ordsprocket : At it gaat Handuerck staar altid paa en gylden baand.

Det

Det er/ Føder oc vnderholder den nødtørfftelig/ som haffuer lærd det vel/ oc bruger det flittelig.

Dette haffuer alt Viise oc forstandige Folck/ acted oc offueruevet i Tydskland oc andre Lande/ Som lader de deris Børn i Vngdommen lære Handuerck/ som icke ville bliffue ved Bogen/ Enddog de haffue offuerflødig Gods oc Rigdom/ at efterlade dennem. Huilcken seduaane vaar høylig at ynske oss vdi disse Lande/ da vaare her icke saa mange dagtiuffue/ lediggengere/ stympere/ stackarle/ oc andre vnyttige Buge. Der

Der faare / huad heller vore Børn skulle holdis til Skole / eller oc lære nogle nyttige Handuerck: Da skal det alt ske met dennem strax i opuexten / oc den stund de ville lade sig affue for deris forsømmelse. Thi som Ordsprocket lyder.

Huad en Unger nemmer / det hand older holder. Thi ligeruiss som mand kand lættelige bøye hine Nylige fremuoxne grene / oc sette dennem til huilcken side paa Treet mand lyster / Oc faa saadan skickelse paa dem / som mand selff haffue vil. Lige

saa

saa kand Forældre oc gode Læremestere/ lettelige komme hen met deris Discipeler oc Lærejunger i Vngdommen. Men der som de faa dennem icke vnderhaanden/ før end de ere føre Karle: Er det at befrycte/ at de da icke ville mere lære eller lide / end som dennem selffuer lyster.

Det haffuer sig ocsaa met vnge Børn/ lige som det haffuer sig met hine vilde Træ i Skouen: Som ere Skouabler/ Haffuentorne/ Slaantorne/ oc andre saadanne/ At der som de bliffue for lenge staandis i den store oc vilde

Skou/

Skou/ da naar de ere fuldgroe-de/ giffue de icke anden Fruct fra sig/ end som deris Naturlige art tilsiger. Det er/ beske Skoueble / Haffuenbær oc sure Slaan: Men der som de i tide opgraffuis/ indflyttes vdi en velforuaret Haffue/ Oc podis met artige Pærrequiste oc Eblequiste/ saa forsuinder den onde Nature i dennem/ oc de bære Fruct effter de gode Quistis art/ som i tide bleff indpodet i dennem.

Lige saa forgaar den onde Nature oc vanart i vnge Børn/ ved en god oc tidig optuctelse: Oc Dyd/ fromhed

oc Visdom opuoxer i dennem igen/ oc forbedris dag effter dag. Men der som de bliffue for gamle i deris Naturlige vanart oc skalckhed/ da ville de gierne saa holde frem/ som begynt er.

Den gamle Tobias rosis storlige i sin Bogs 1. Cap. At hand lærde sin Søn aff sin Barndom/ Guds ord/ At frycte Gud/ oc at sky Synden: Thi der aff er den vnge Tobias bleffuen en From oc Gudfryctig Mand.

Der faare siger Syrach/ om de Forældre som i tide vel optucte deris Børn. At naar

Fade-

Faderen er død/ da er det lige som hand vaare icke død/ Fordi/ hand lod sin lige effter sig. Der hand leffde/ saa hand sin lyst/ oc haffde glede aff hannem: Der hand døde/ torde hand icke sørge/ Thi hand lod en beskermelse effter sig mod sine Fiender/ Oc den som kand tiene Venner igen.

Saadan Nytte/ gaffn oc glede faa de Forældre/ som i tide vel optucte deris Børn. Oc tuert imod/ faa de Forældre harm oc Hierte sorg/ som forsømmer deris Børn i denne Sag: som forfarenhed (dis værre) i mange Exempeler beuiser.

V.

DEt Femte Stycke: Som hører til en gaffnlig Børnetuct: Er/ At Forældre holde deris Børn fra onde oc løsactige selskab/ naar at de icke ere vdi deris egne Huse oc omgengelse. Huor til vor Herre Jesus ocsaa hoss Lucam/ giffuer dennem selffuer it forspegel oc Exempel: At der hand vaar fra sine Forældre paa den tredie dag/ da vaar hand icke i Vinkelderen/ huor Dranckere/ Doblere oc Perlementemackere findis: Icke heller paa spilleplatzen/ huor alt ont neffnis oc høris.

høris. Men vdi Tempelen / huor hand hørde oc tilspurde de Lærde oc Scrifftkloge.

Hid hører Salomonis paamindelse til vnge Personer / Prouerb: j. Huor hand saa siger. Min Søn / Lyd din Faders Bud / oc foracte icke din Moders befalling. Naar onde selskab locke dig / da følge dennem icke. Naar de sige / gack met oss / wi ville lure effter Blod / oc stille effter den wskyldige foruden Sag. Wi ville vinde stort Gods oc fylde vore Huse met Roff: Voffue det met oss / wi ville alle haffue en Pung tilsammen. Min Søn /

vandre icke den Vey met dennem: Foruare din Fod fra deris Vey/Thi deris Fødder løber til ont/ oc skynde dem til/ at vdgyde Blod.

Item/ Sap. 4. Onde Exempeler forføre oc fordærffue det gode: Oc den tilskyndende lyst foruender vskyldige Hierter. Der faare siger *Hieronimus*: *Polluitur ex vno peccatore populus, sicut ex oue morbida vniuersus grex inficitur.* Det er/ Ligeruiss som it skabbet Faar kand fordærffue en gantske Hiord/Saa kand oc it forgifftigt Menniske forarge en heel Menighed. Oc *Clemens*

Alex-

Alexandrinus, siger: *Non oportet eos qui Deum inuocant, cum impuris versari hominibus.* Det er saa meent: Christne Menniske skulle icke omgaaes met dennem / som ere Ugudelige. Aarsagen legger hand til / oc siger: Fordi saa / at det er Naturen saa met giffuet / At naar it gaat Menniske omgaaes met it ond / da forbedris icke den onde aff den gode: Men den gode forargis lettelig aff den onde. Dette altsammen beuiser forfarenhed.

Her skal mand ocsaa betencke hine arme Misdederis ord / som føris til Retterstedenn:

 Huil-

Huilcke/ til det de klage haarde-
lige offuer deris Forældris for-
sømmelse/ met deris tidige affue
oc tilbørlige optuctelse. Begræ-
de de ocsaa ynckelige/ de onde
selskab/ de haffue været iblant/
oc ere bleffne forførde aff/ til at
bedriffue de Misgierninger/
som de skulle affliffuis
faare.

VI.

DEt Siette Stycke:
Som hører til en
gaffnlig oc gledelig
Børnetuct: Er/ At
Forældrene daglige oc aff Hier-
tet/ bede Gud for deris Børn/
At

At hand vil styre oc affuerge deris Naturlige fordærffuelse oc vanart/ Oc være krafftig vdi dennem met sit Ord oc den hellig Aand/ At de vilde affue oc tucte sig selff/ Haffue villie til at lære noget gaat/ oc forbedris altid i Dyd oc fromhed. Saadant Hiertelau oc villie/ kand ingen Forældre selff giffue deris Børn: Der faare skulle de altid bede liusens Fader/ (som forlenner dennem som hannem bede/ i Christi sin kiere Søns naffn / alle gode oc fuldkomne Gaffuer) At hand vil ocsaa metdele deris Børn sine Gaffuer til deris forbedring.

Dette befaler oc loffuer ocsaa Apostelen Jacobus/ sigendis/ Cap. 1. Der som nogen fattis Vijsdom/ begære sig den aff Gud/ huilcken som giffuer huer mand veluillelig/ oc breier ingen/ Hand skal giffue hannem den.

Der faare/ der som dette sidste Stycke aff Forældrene forsømmis/ da bliffuer det forlaaret met alle de andre forscreffne Stycker / som ere opregnede til en god Børne tuct. Thi huor som HERREN hand icke opbygger Huset/ der arbede alle Bygnings Mendene forgæffuis / Psal. 12.

Huil-

Huilcket de Forældre met dag-
lig harm oc Hierte sorg forfare/
som ville met største strenghed/
Formaledidelse oc skenden/ op-
tucte deris Børn/ Oc icke en
sinde bede Gud for dennem
om Aaret. Saadanne for-
sømme det allerbeste: Huor
faare dennem for Gudfryctige/
lydige oc dydige Børn/ op-
uoxe offuergiffne oc arrige
Skalcke/ Skøger oc trip-
per/ Daablere oc
drancKere.

Det

VII.

DEt Siuffuende oc sidste: Som Erlige Forældre skulle bruge oc betencke/ til deris Børns gledelige oc gaffnlige optuctelse. Skal være/ At de altid Velsigner deris Børn/ saa offte de see dennem oc omgaaes met dem. Thi som Syrach siger/ Cap. 3. Faderens Velsignelse bygger Børnene Huss. Det er/ Forskaffer icke alleniste Børnene/ Klede oc føde/ egne Huse oc Gaarde: Men ocsaa/ at dem giffuis Velsignelse til mange oc deylige Børn. Som wi haffue

ue Exempel paa/ i den Hellige Patriarchis Jacobs Børn oc Børnebørn/huilcke hand Velsignede. Thi Gud giffuer sit Ord i Faderens mund / At hand er it Redskab/ ved huilcket hand Velsigner Børnene/ Huor faare denne Velsignelse kaldis ocsaa HERRENS/ Psal. 112. Pro: 10.

For denne Aarsagis skyld/ haffuer vnge Børn i det gamle Testamente/ holt saa storlige aff deris Forældris Velsignelse: Oc altid varet paa/ at de icke skulde fortørne dennem/ oc miste deris Velsignelse/ som mand maa see i Jacobs oc Jo-

sephs

sephs Exempeler/Gen: 27.49. Oc den Hiertelige begæret aff deris Forældre / som Esau giorde/ Gene. 27.

Oc tuert imod/skulle Forældre tage dennem nøye vare/ at de icke forbande deris Børn/ oc ynske dennem fordærffuelse eller wlycke: Thi Gud efftterlader vndertiden/ at den gaar ocsaa offuer Børnene. Som wi haffue Exempel paa Cham/ Noe Søn/ Gen: 9. Huilcken Faderen forbandede/ at hand bleff en Fader/ oc red til de vederstyggelige oc forbandede Cananeer/ der høre ilde/ baade i det Ny oc gamle Testamente.

Augu-

Augustinus. lib: de ciuitate Dei, 22. Cap. 8. Scriffuer: At vdi den By *Cesarea*, i det Land *Cappadocia* vaare Tj eddele sydskene/ siu Junckere/ oc tre Jomfruer: Huilcke lidet effter deris Faders død/ høyelige fortørnede deris Moder/ huor faare hun Forbandede dēnem/ oc ynskede offuer dem Guds straff: Som saaledis falt paa dem/ at de finge en skelffuelse oc beffuelse i alle Lem̄er oc Lædemod/ oc altid ristede met Hoffuedet oc det gantske Legeme. Oc der de bluedis at være lengre i deris Fæderne By/ blant deris kyndinge/ Spreddis de at i atskillige Lan-

Lande/ oc ginge saadanne omkring der/ind til deris døde dag.

Oc vdi vor tid haffue wi it forskreckeligt Exempel / som er sked til Friberg i Landte Misen : At en Fader som bleff hastig aff sin Søns moduillighed/ ynskede/ At hand skulde bliffue staaendis paa den samme sted/som hand stod/saa lenge hand leffde. Oc det gick lige saa/at hand bleff staaendis der i try gantske Aar/ oc kunde icke tagis leffuendis aff stedæn : Om Natten kunde hand alene nogen tid huile paa en Dyne. Omsier bleff hand saa viit/ formedelst Gudfryctige Menni

skers

skers Daglige forBøn/fortrø-
ste: At hand lidet fra den sted/
bleff siddendis stille oc van-
smectig i andre fire Aar/ Oc
døde saa *An.* 1552. den 11. dag
Septemb. Der scriffuis oc-
saa/ at hans Fodspaar/ der
som hand stod i de try første
Aar/ ere end obenbarlige kien-
de paa denne dag.

Saadanne forskreckelige
Exempeler / skulle holde alle
Forældre til at bede Gud dag-
lige for deris Børn/ om de end
fortørne dem/ oc icke forbande
dem. Thi mand ved aldrig
huad Gud vil effterlade/ at
dennem kand vederfaris.

D Den

Den Anden part aff Bogen.

Om de Forældris trøst/ som haffue wlydige Børn.

EFfterdi at den gode Gud/ som altid forarbeder sine Vdualde alleting til beste: Hand icke vil/ at de vdi denne Verden skulle leffue vden Kaarset/ oc deris Christne Troes oc Taalmodigheds prøffuelse oc øffuelse (til forbedring). Skeer de offte/ at naar Gudfryctige Forældre giøre deris allerbeste flid / met saadan deris Vnge

Børns optuctelse (Som vdi denne Bogs første part bescreffuen er): De gantske lidet/ oc vndertiden intet vdrette hoss Børnene til deris forbedring/ Huilcket er it meget haard oc bedrøffueligt Kaarss vdi Ecteskab. Thi altid kand Menniskene lettere fordrage den skade oc fortørnelse/ som dennem vederfaris aff fremmede: End den harm oc spot/ dennem beuises aff deris egne/ som de haffue forskyldet alt gaat aff/ oc meener alle ting til deris Lycke oc velferdt.

Da er det høyligen fornødet/ at giffue oc faarescriffue

saadanne bedrøffuede Forældre nogle Trøste stycker/ Met huilcke de kunde sig opholde vnder dette suare Kaarss. Paa det de icke skulle synde mod Gud/ met vtaalmodighed: Eller forgribe sig mod Børnene met hastighed/ Hug oc slag/ huor aff stor vlycke oc skade komme kand.

I.

Det Første Stycke/

Som saadanne bedrøffuede Forældre sig met fortrøste skulle: Er/ at det haffuer alle dage været Guds seduaane/ sine kiere Børn at tucte met sit Faderlige Riss: stundem i den ene/ oc

stun-

stundem i andre maade/ Som Salomon siger: Huert det Barn som Gud elsker/ det tucter hand ocsaa. Huor faare Guds Søn/ vor Herre Jesus Christus haffde oc sit ieffnlige Kaarss/ oc bar det altid tolmodelig. Oc befaler huer Christen/ at tage ocsaa sit Kaarss/ oc efftersølge hannem. Matthe. 16. Oc tencke/ at Gud begynder oc vdretter alting met Kaarsset/ sig til ære/ oc sine til forbedring: Som Esaias lader høre/ Cap. 27. Gud slaar icke som en Fiende slaar/ Eller dræber som Fiender ihielslaar: Men hand slaar met maade/

 oc

oc slipper den løss igen hand ræffser.

Der faare siger oc *Augustinus:* Huad heller Gud slaar paa oss/eller hand forskoner oss / da er hand altid vor Fader. Hand slaar oss naar wi ere onde/at wi skulle bliffue fromme/ Oc skoner oss naar wi ere fromme/ at wi skulle icke bliffue onde. Denne kiere Fader/hand giør ingen sine Børn wret/ ihuor hand bær sig at met dennem. Hand forskoner dennem vndertiden fra fremmede/ oc lader dennem plagis aff deris egne/huor til wi maa icke andet tencke/ eller sige:

End

End Retfærdig est du vor kiere Gud oc Fader / oc Retfærdige ere alle dine gierninger / mod oss oc alle andre dine Børn / Psal. 119.

II.

Det Andet Stycke /

Som de skulle sig met fortrøste: Er / at dette Kaarss begyndis icke nu først paa dennem / Men at mange hellige Menniske / haffue alt forsøgt oc baaret det ocsaa fra Verdens begyndelse. Saa som Adam oc Eua / huilcke vden al tuil / flittelige oplærde deris skalckactige Søn Cain i Guds Ord / formanede hannem til Guds fryct / oc sin

Broders Abels Kierlighed: Lode hannem forstaa/ huor høyligen Gud fortørnis aff Synden/ Oc huor gruelig hand hende i dette oc det tilkommendis liff straffe vil. De haffde oc den forhaabning om hannem/ at hand skulde haffue bleffuet den forloffuende Messias: Men huad vederfaris dem for alt deris vmage/ oc huor bleff dette Haab? Moses suarer/ oc siger saaledis. Gene. 4. Det hende sig saa/ der Cain oc Abel vaare paa Marcken/ da sette Cain sig op mod sin Broder Abel/ oc slo hannem ihiel/ etc.

Her

Her høre wi/ at i den sted Adam oc Eua haffde foruent dennem Messiam/ oc en Trøstere aff deris første fødde Søn/ Finge de aff hannem icke en gemeen/ men sin egen Broders Manddrabere/ dennem til daglig Hierte sorg.

Item/ Saa som i den hellige Patriarche Abraham oc hans Hustru Sara/ vdi huilckis Huss Ismael/ Abrahams slegfred Søn/ vaar deris eniste Søn Isaac oc dennem til daglig fortred oc wrolighed.

Saa vaar oc Esau/ sin Fader Isaac/ oc sin Moder Rebecca til daglige fryct oc

gremmelse/ i det/ at hand altid stod effter sin Broders Jacobs Liff oc Lycke/ Gene. 28.

Jacob haffde mange smucke Sønner/ aff huilcke de fleste giorde hannem størriste harm oc Hiertens banghed. Saa som Ruben/ hans første fødde/ der besoff sin Stiffmoder/Gen.35.

Item/ Simeon oc Leui: huilcke mod all billig forligelse / myrdede de Sichimiter/Ge.34.

Item/ De sex/ som hedensolde Jacobs allerkieriste Søn Joseph/ til de Ismaeliter: Oc siden sagde/ at grumme Diur haffde opæt hannem/Gen.37.

Denne samme hellige Patri-

triarche Jacob/ haffde ekon en eniste Daatter Dinam: Huilcken lod sig forkrencke aff Kongens Søn i Sichem. Huad Hiertesorg dette vaar hannem/ kand vel huer hoss sig lettelig betencke.

Om den Prestis *Helj* Sønner / scriffuis: At de vaare arrige skalcke/ der skytte intet om HERREN/ eller Presternis Ræt for Folcket/ 1. Samuel. 4.

Lige saa om den hellige Guds Mands Samuelis Sønner/ som bleffue sette til Dommere offuer Israel/ der deris Fader bleff gammel/ At de

de vandrede icke i hans Veye: Men vende dem til Gærighed / oc toge Gaffue / oc bøyde Rætten / 1. Samuel. 8. Deris fromme Fader til stor harm oc bedrøffuelse / paa sin allerdom.

David haffde ocsaa sine wlydige oc skalckactige Børn: Som Amon / der besoff sin Søster Thamar. Oc Absalonem / som dreff hannem aff Riget / effter hand tilforne haffde ihielslaget sin Broder Amon. 2. Samuel: 13. 15.

Huad for it Husskaars oc Hierte sorg / disse Guds Helligen haffue hafft aff deris wlydige Børn / huilcke de dog

met

met all flittighed haffde vnderuist oc affuit/ kand wi vel selffuer begribe / naar wi vndertiden ocsaa saadant vdi vore Børn befinde. Men wi skulle trøste oss i deris Exempel / beflitte oss paa deris Tolmodighed / giøre vort beste met vore Børns affue oc optuctelse / oc fly groffue Synder oc laster: at wi icke met dennem skulde forarge vore Børn/ oc foraarsage Gud at straffe oss der faare/met deris skalckhed / wlydighed oc wlycke/ som det gick Dauid / for sit Horeries oc Manddrabs synder. Oc *Heli*, fordi at hand icke i tide straffede sine Sønners wtroskab.

Det Tredie / Som saadanne bedrøffuede Forældre skulle sig met fortrøste: Er/ at Gud hand enten giffuer de Børn som ere moduillige oc skalckactige/ it andet sind/ naar de haffue vdraset/ at de da bliffue fromme oc lydige nock: Eller oc hand i andre deris Børn husualer dem/ oc opretter dennem hues skade oc Sorrig/ de haffue aff de onde oc wlydige.

Saa oprettede Gud Adam oc Euæ den sorg/ de haffde aff Abels død oc Cains Manddrab/ vdi den fromme Seth/ oc de andre deris gode Børn/ Gene. 4.

Oc Noe den bespottelse hans Søn Cham giorde hannem/ vdi Sems Gudfryctighed/ oc Japhets blufærdighed. Gene. 9.

Abraham fick glede oc husualelse i Isaac / for hues harm oc Sorrig hand haffde aff Ismael. Gene. 21. 24.

Isaac lige saa i Jacob / for den Sorg hand haffde aff Esau. Gene. 28. 33.

Met Jacobs vlydige Sønner gick det saa til/ at de rettede oc bedret dennem/ baade mod Joseph de forraadde / oc mod deris Fader de bedrøffuede : At de tiente hannem met tro-

troſkab i Canaans Land i den dyre tid / oc ſiden i Egypten / ind til hans døde dag.

Oc her foruden gaff Gud hannem den ſtore Trøſt oc glede / aff Joſeph / der i Egypten vaar i Regimente / Act oc ære næſt Kongen ſelff / oc der beuiſte baade hannem oc alle hans affkomme / daglig hielp oc fortrøſtning.

Dauid i ſin allerdom bleff alt vel huſualet met Salomone / ſom hannem efftérſlectede i Gudfryctighed / Viiſdom oc andre Kongelige vilkaar: At hand for ſin død offuerantuordet hannem Kongeriget / 3. Regum. 2. Cap. Saa

Saa skulle wi oc altid haabe det beste aff HERREN / hoss huilcken ingen ting er wmuelig: Hand haffuer alle Mēniskers Hierter i sin haand / oc kand foruircke dennem / mod oc met / til oc fra / effter som hannem gaat synes / sig til ære / oc oss Menniske / enten til straff for Syndens skyld / oc paamindelse til forbedring: Eller til trøst oc husualelse / Naar hand seer vor Tro / lydighed / Tolmodighed / oc Christelige forbedring i leffnet oc omgengelse.

IIII.

Det Fierde oc sidste:

Som bedrøffuede Forældre sig

E met

met fortrøste skulle: Er/ at Gud haffuer icke alene for deris skyld lagd dem Kaarset paa/ met deris Børns wlydighed: Men end ocsaa for andre deris skyld. Saa som først i almindelighed/ for den gantske hellige Kircke/ som skal haffue Exempel vdi dennem/ at berede sig til Kaarset efter Guds villie/ oc beflitte sig paa Tolmodighed/ øffue sig i Bøn/ paakaldelse oc Tacksigelse/ giøre Penitentze oc forbedre sig i tide.

Der næst i besynderlighed/ for hine wactsomme oc forsømmelige Forældre/ Som icke i tide betencke deris Børns gaffnlige

lige

lige optuctelse / At de skulle saa tencke oc sige: Efterdi den Dannemand oc Dannequinde haffue saadan wlydighed / harm oc daglig Hierte sorg aff deris Børn / huilcke de aff begyndelsen nocksom haffue vnderuist / oc straffet til deris forbedring. Huad vil mig eller mine lige vederfaris i vore Børn / huilcke wi lade saa lenge gaa hen / oc haffue deris egen villie: wi straffe dem icke / wi tucte dem icke / wi bede icke Gud saa inderlige for dénem som wi skulde. Der faare skal det være oss raadeligt / wi anderledis handle met dennem / Ellers wi faa aff

 den-

dẽnem dubbelt skade oc Sorrig.
Gud hand legger oc dette Husskaarss paa Gudfryctige Ectefolck/ oc letter det igen met dennem/ at andre/ som oc met samme Kaarss ere betyngede/ skulle haffue Haab oc husualelse aff dennem: Oc foruente/ at ligeruiss som den gode Gud/ haffuer giffuet deris wlydige oc rasende Børn it andet sind/ oc i saa maade trøstet dennem: Hand skal ocsaa til sin tid/ omuende deris Børn fra det onde oc til det gode/ at de ocsaa skulle bekomme Trøst oc husualelse/ Och saa tilsammen priise oc tacke Gud/ for sin Faderlige godhed oc velgierninger.

Den Tredie part aff Bogen.

Om wlydige Børns timelige oc Euige straff aff Gud.

Efter at ieg haffuer nu vdi denne Bogs Første part/ vnderuist Forældre om deris Børns gaffnlige optuctelse: Oc i den Anden faarescreffuet dennem nogle Stycker/som de skulle Trøste sig met/ naar de lidet eller intet vdrette met deris villie oc wmage/ hoss de vedervurne oc skalckactige Børn.

Vil ieg nu i denne Tredie part/ lade saadanne Børn høre/ huor høylig de fortørne Gud/ oc huor grusom straff de maa sig aff hannem foruente/ timelig oc Euig: Oc dette met Scrifftens Vidnisbyrd oc Exempeler stadfeste.

Vidnisbyrd aff Scrifften/ om wlydige Børns timelige oc Euige straff aff Gud.

EXodi: 20. Der som Gud i det Fierde Budord/ loffuer de Børn it langt oc lyckfaligt liff/ som ære deris Forældre: Truer hand de wlydige Børn met it stacket liff/ oc en ond affgang/

gang/

gang/ Effter huilcken der følger Euig straff.

At denne er den Retfærdige Guds mening i dette Budord/ beuiser oc vel disse efterfølgendis Vidnisbyrd.

Exodj. 21. Huo som slaar Fader eller Moder/ hand skal visselig dø. Det er/ faa en vdød: Oc der effter den Euige død. Thi met denne maade at tale/ *moriendo morietur*, Hand skal visselig dø/ menis/ all timelig vlycke/ met den naturlige oc Euige død. Som er at forstaa aff Guds varsel til vore første Forældre i Paradis/ til huilcke hand sagde: Huilcken

 dag

dag du æder aff det forbudne Træis fruct/ da skalt du visselige dø. Det er/ bliffue ælendig oc arm i Verden/ vendis til Jord igen som du est tagen aff/ oc siden dø den Euige død.

Deutero. 21. Der som nogen haffuer en wlydig oc selffuillig Søn/ som icke vil lyde sin Faders oc Moders Raad: Oc naar de ræffser hannem/ vil hand dog icke forbedre sig/ Da skal hans Fader oc hans Moder gribe hannem/ oc læde hannem for de Eldste (Det er/ Øffrigheden i Staden) oc til Porten i samme Stad (Det er/ did som de sidde forsamled til Raad

oc

oc Ræt for huer mand) Oc sige til de Eldste i Staden: Denne vor Søn/ er selffuillig oc vlydig/ oc vil icke lyde vor Røst/ oc er en slemmere oc dranckere: Saa skal den Menige mand i Staden stene hannem ihiel. Och saa skalt du skillie det onde fra dig/ at Israel maa det høre oc fryete sig.

Disse ere den Himmelske oc høyeste Offrigheds ord oc befalling/ som er en allermectigste oc Retfærdigste Gud. Huorfaare vnge Børn skulle legge dennem paa Hierte/ oc tencke paa dem/ naar Dieffuelen/ som er Guds oc alle Christne Men-

 niskers

niſkers affſagde Fiende/ vil op-
uecke dennem til wlydighed
mod deris kiere Forældre/ oc
viſſelig foruente dennem Guds
vrede oc vrag/ der ſom de for-
acte Guds befaling/ oc atlyde
Dieffuelen.

Vdi diſſe ſamme ord oc
Guds befaling/ Skulle wi be-
finde tu ſtycker. Det ene/ At
hand icke befaler Frender eller
fremmede Venner/ at de ſkulle
anklage de wlydige Børn:
Men deris egen kiødelige For-
ældre/ Fader oc Moder. Oc vil
haffue/ at de ſkulle affſtaa oc ſet-
te til ſide/ all Faderlig oc Mo-
derlig kierlighed/ Paa det at
Bør-

Børnene her vdaff skulle acte oc forstaa/ at det er Guds aluorlige oc strenge villie oc befaling/ at haardnackede oc gienstridige Børn skulle straffis. Oc vide/ at der som enten Øffrigheden eller Forældrene det forsømmer/ da vil hand selff efftervomme straffen/ met en vnderlig affgang/ oc bedrøffueligt Endeligt aff denne Verden.

Deutero. 27. Forbandet være den Søn/ som bander sin Fader/ oc bedrøffuer sin Moder: Oc alt Folcket skulle sige Amen. Det er at ynske Guds forbandelse offuer hannem/ Saa at alle ting i Himmelen

oc

oc paa Jorden/skulle være hannem vrede/i huort hand vender sig. Osee: 13.

Prouerb. 19. Huo som forstyrer Faderen/ oc bedrøffuer Moderen / hand er it forbandet Barn.

Prouerb. 20. Huo som bander sin Fader oc Moder/ hans Lycte skal vdslyckis mit i Mørcket. Lycte mecker her / hans liff: Mørcket mercker hans Vngdoms raseri oc wlydighed mod Forældre / til huilcket Mørckhedens første Dieffuelen er en fordrere. Saa er da dette den hellig Aands mening i disse ord/ At en wtrackterlig Søn/

hoss

hoss huilcken Faderens oc Moderens Formaning icke gielder til forbedring/ skal hastelige oc wforuent omkomme blant andre Mørckhedsens Børn. Det er/ i it ond selskab/ faa en wdød/ och saa der effter forstødis heden til det vduortis Mørck / i huilcket er Euig graad oc tendgnidsel/ Matth: 8. 22.

Prouerb. 30. It Oye som bespotter Faderen/ oc forsmaar at lyde sin Moder / det skulle Raffne vdhacke ved Becken/ oc de vnge Orne opæde Kiødet. Det er saa meent/ at Hoffuedet oc Kroppen ligge paa steile oc Hiul: Eller henge i Gallien / oc fortæris aff Fule oc Hunde.

Der faare høre wi offte paa almindelige Retterstede/ at tiuffue oc andre/ Misdedere/ bekiende oc klage/ at de haffue været deris Forældre wlydige: Oc formane vnge Personer/ at de skulle tage sig vare der faare/ oc bliffue lydige/ aff deris straff.

Hid hører ocsaa de Vise Hedningers Sprock oc merckelige Sententier.

Thales Milesius, sagde. *Quale præmium rependeris parentibus tuis, Tale à liberis tuis expertato.* Det er/ Ligeruiss som du skicker dig mod dine Forældre/ lige saa skulle oc dine Børn skicke sig mod dig igen.

Item/

Item / *Pitacus*, En aff de Siu Vise Mestere / sagde: *Si Patre iniquiora dixeris damnaberis, Sin æquiora vel ob istud damnari dignus es.* Det er saa meent. Om nogen taler vtilbørligen til sin Fader / skal hand foruente sig straff aff Gud: Oc om hand end skiønt taler om det / i huilcket hans Fader er skyldig / skal hand end da kiende sig at giøre vret. Thi Børn skulle holde deris Forældre meget til gode.

Item / *Theogenes, Qui senes dehonestant parentes horum terra breuis erit.* Det er / de Børn som foracte deris Forældre / skulle

skulle icke lenge leffue paa Jorden.

Item / *Perictione: Maius inter homines peccatum admitti nequit, quam erga parentes impietas.* Det er saa meget sagd / Den største Synd noget Menniske kand bedriffue paa Jorden / er at være Forældre vlydig: Som de oc skulle straffes paa Jorden Retfærdelig / huilcke der til ere betenckt.

Jeg maa icke helder gaa den hellige Kirckis Lærefædris Sententier forbj: Men ocsaa nogle aff dennem opregne.

Den hellige *Basilius* siger: Wi skulle elske vore Forældre / som

som vort eget liff/ der som de icke formene oss Christi tieniste.

Item/ Det haffuer aldrig gaat det Menniske vel/ som haffuer bedrøffuit sine Forældre.

Exempeler aff den hellige Scrifft/ oc andre trofaste Historier/ paa wlydige Børns gruelige oc grumme straff aff Gud.

CAIN, bleff aff Gud forbandet paa Jorden/ vdstødt fra Guds Kircke oc Menighed/ vdeluct fra Christi Velgierningers deelactighed: Oc paa det sidste (som nogle mener) ihielslagen aff Lamech/ Gene. 4.

 Cham,

Cham, bleff aff sin Fader Noe forbandet/ oc set til sine Brødris træl oc tienere/ met sine affkomme/ Gene. 9.

Ismael Esau, oc *Ruben*, miste deris første Fødselsære oc rettighed/ Fordi huer aff dennem bedrøffuede deris kiere Forældre/ som tilforne bleff antegnet.

Simeon oc *Leuj*, miste ocsaa deris Faders Velsignelse/ for deris grumhed mod de Sichimiter/ oc Forræderj mod Joseph. Gene. 49.

Helj Sønner omkomme ynckelige i Krigen mod de Philister/ j. Samuel. 4.

Amon,

Amon, som bedrøffuede sin Fader met sin Søster Skendsel/ bleff ihielslagen aff sin Broder Absalon/ 2. Samuel. 13.

Absalon/ som dreff sin Fader aff Riget/ bleff hengendis ved sit haar/ Oc igennem stunget met try glaffuen/ 2. Reg: 27.

De tu oc fyrretiue Børn som spottede den Guds Mand *Helizæum*, sønderreffue Biørne paa Marcken/ 4. Regum. 2.

De tuende Sønner/ som dræbte deris Fader Sennacherib i sin Affguds Tempel/ bleffue Landflyctige / oc komme aldrig til Fred oc rolighed: Enddog Faderen vaar en Ty-

ran oc Affgudisk Hedning / 4. Reg: 19.

Gregorius scriffuer / at Dieffuelen haffuer taget en Mands wlydig Søn / ocført hannem op i Veyret / oc siunlige reffuit hannem i mange stycker.

Der scriffues ocsaa om en Søn / der vilde fordylle oc bortsette en Steg fra sin Fader / at hand skulde intet faa der aff. At den bleff til en Skrubtaadze / oc sette sig i hans Ansict / ind til hans dødedag / oc fulde hannem i sin Graff.

Aff disse forskreckelige Sententier oc Exempeler: Skulle

Skulle alle vnge oc fremuoxene Børn/ beuegis til Kierlighed oc lydighed mod deris Forældre / Ellers tiluender ocsaa Gud dennem timelig oc Euig straff.

Den Fierde part aff Bogen.

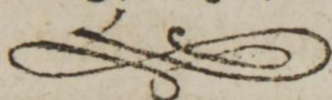
Om gode oc lydige Børns/ Aandelig oc Legemlig Velsignelse aff Gud.

LIgeruiss som den Allermectigste Gud/ aff sin Retfærdighed tilsender onde

oc vlydige Børn/ Aandelig oc Legemlig/timelig oc Euig straff. Effter som ieg dette vdi den Tredie part aff denne Bog/ met Scrifftens Sententier oc Exempeler beuist haffuer. Saa tiluender hand ocsaa aff Naade oc Barmhiertighed/ gode oc lydige Børn/ Lycke oc Velsignelse/ Aandelig oc Legemlig/ timelig oc Euig. Huilcket ieg nu i denne part met den hellige Scrifftis Vidnisbyrd oc klare Exempeler tilkiende giffue vil. Alle saadanne fromme Børn til atsuarsel oc paamindelse/ at de icke skulle lade Dieffuelen/ onde selskab/ eller deris egen

Na-

Naturlige fordærffuelighed / foruandle det gode / som Gud i dennem begynt haffuer.

Vidnisbyrd aff den hellige Scrifft / om gode oc lydige Børns Velsignelse aff Gud.

E*Xodj*. 20. Du skalt hedre oc ære din Fader oc din Moder / at det kand gaa dig vel / oc du kant leffue lenge paa Jorden. Vdi disse ord / loffuer Gud lydige Børn to velgierninger: Den ene / at de skulle lide vel / Det er / bekomme aff Guds Velsignelse / alt huad

dennem nytteligt oc gaffnligt være kand / til deris timelige liffuis ophold. Den anden er / It langt liffuis frist.

Her maa wi acte først / at Scrifften kalder icke alene It langt liff/mange Aar oc it fuldkommet leffnit: Men ocsaa Guds besynderlige hielp oc bistand / til at vdrette oc giøre det / som Gud er behageligt / oc andre til opbyggelse oc forbedring / den stund mand leffuer i sit rette Kald oc bestilling: At mand formedelst saadan Guds hielp/ kand være sin Korte liffuis tid/ den hellige Kircke oc den gantske Menighed til

til mere nytte oc gaffn/ end en anden som haffuer leffuet vdi mange Aar/ oc lidet eller intet giort til opbyggelse/ oc andre deris forfremmelse: Oc siden i den tid Gud haffuer betenckt/ sødelige hedensoffue vdi Christi Tro oc paakaldelse.

Item/ J dette samme Cap. siger Gud sig at ville giøre Barmhiertighed met mange Tusinde Forældres Børn oc affkomme/ som ville fryete hannem/ oc holde hans Bud/ baade om Lydighed mod deris Forældre/ oc i andre maade.

Dette *repeterer* Dauid mangesteds i Psalteren/ Huor

hand berømmer Gud aff sin godhed oc Barmhiertighed / som vaarer altid oc Euindelig: oc strecker sig fra en Slect til en anden / Naarsomheldst de vnge effter de gamle frycte hannem Hiertelig.

Oc synderlig siger hand i den 37. Psalme. Den Retfærdigis affkomme skal icke lede effter Brød: Det er saa meent / At Gud skal forsee dennem nødtørfftelige met deris daglige Brød / der som de efterslecte deris fromme Forældre i Retfærdighed oc andre Dyder.

Item / Psal. 112. Den

Mands

Mands sæd / som frycter HERREN / skal bliffue mectig paa Jorden / oc de frommis Slect skal Velsignis.

Oc Salomon / Pro: 14. Dennem som frycte HERREN / skal Gud trøste oc styrcke / oc deris Børn skulle Haabe: Det er / befinde ocsaa Guds velgierninger / om de frycte hannem.

Hid hører ocsaa Jomfru Mariæ ord / der siunger / Luc. 1. HERRENS Barmhiertighed varer fra en Slect oc til en anden / som frycter hannem.

Syrach/ Cap. 3. Huo som ærer sin Fader/ hans Synd skal Gud icke straffe. Det er/ det skal icke gaa hannem ilde/ som det gaar de wlydige Børn/ som vanære deris Forældre.

Item/ Huo som ærer sin Moder/ hand samler it gaat liggendeFæ. Det er /hand bekommer HERRENS rundelige Velsignelse: Thi HERRENS Velsignelse fører met sig allehaande Legemlige velgierninger.

Item/ Huo som ærer sin Fader/ hand skal leffue lenge: Oc huo som trøster sin Moder hand tiener HERREN.

Hedre din Fader oc din
Moder met gierning/met ord/
oc met Tolmodighed: Paa det
at deris Velsignelse skal komme
offuer dig. Met gierning ære
Børn deris Forældre/ naar=
somhelst de lyde deris befaling/
oc veluillelige giøre det/ som
kand være deris Forældre til
behagelighed. Met ord/ naar
som de met all ærebødenhed
suare dem/ om de tiltale dem
om noget/ Oc met smuck vn=
derdanighed begære aff den=
nem/ huad de behøffue. Item/
Naar de baade frauærendis
oc neruærendis snacke oc tale
Erlig oc vel om dem. Met Tol=
mo=

modighed / Naar de skiule oc betecke deris Allerdoms skrøbelige vilkaar oc nodelighed / lide oc omdrage den met dennem / Som Syrach lærer / sigendis.

Kiere Barn / holt din Fader til gode / om hand bliffuer barnactig / Oc foracte hannem icke der faare / at du est skickeligere / Thi den velgierning som du beuiss din Fader / skal aldrig forglemmis / oc dig skal ske gaat / alligeuel at du est en Syndere / Oc du skalt betenckis i Nød / etc.

Ephes. 6. I Børn værer eders Forældre lydige i HERREN. Thi det er tilbørligt.

Colos.

Coloss. 3. J Børn værer Forældrene lydige i alle ting: Thi det er HERREN behageligt.

Udi disse S. Pouels ord giffues oc tilkiende/ at HERREN vil vel belønne alle fromme Børn deris lydighed mod deris Forældre. Effterdi Paulus hand siger/det er tilbørligt/ oc HERREN behageligt. Thi hand begærer ingen sine Creaturis tienniste/ vden vederlag oc Velsignelse/ Naar som hand selff haffuer det befallet: Som hand oc tilbørlig haffuer befalet/ Børne lydighed mod deris Forældre i det fierde Budord. Ex-

Exempeler aff den hellige Scrifft oc trofaste Historier/om lydige oc fromme Børns Velsignelse aff Gud.

ABel / den Retfærdige er i Euig hukommelse/ hoss Gud oc den hellige Kircke for sin Tro/lydighed oc vskyldige død/ Gene. 4. Math. 23. Heb: 11.

Sem / bleff aff sin Fader Velsignet / oc Christ fød aff hans Slect oc affkomme/ Gene. 9. Luc. 3.

Japhet/ i lige maade Velsignet / at bliffue en Fader til oss oc andre Hedningers affkom-

komme / som Gud skulde kalde til Sems bolige: Det er / giøre til sin hellige Kircke met Jøderne / Gene. 9.

Isaac bleff forærit met Foriettelsen / Gene. 26. At Christus skulde fødis aff hans affkomme: Oc bekom Abrahams sin Faders gods oc eggendom allene / Gen: 25. Syrach. 42.

Jacob fick lige saa Foriettelsen om Christo / Gen: 28. Heb. 11. Oc bleff Rigelige aff Gud velsignet met Hustruer / Børn oc Gods i fremmede Lande. Oc vnderlig alle stedis

G be-

beuaret met meget liffuis vaade oc fare/ Gene. 29. 30. 31. 32. 33. 34. Syrach. 24

Joseph bleff ophøyet til ære oc Regimente i Egypten / effter at Gud haffde tilforne naadelige beuaret hans Liff i fengsel oc anden fare/ Gene. 41.

Salomon bleff aff Gud velsignet met Vijsdom/ ære oc Rigdom offuer alle Jødiske Konger: Fordi hand effter sin Faders død vdrettet huad hans Fader befoel hannem i sit yderste/ 3. Reg: 2.

Jonadabs Børn de Rechabiter / berømmis oc belønnis aff Gud: Fordi at de effter-

kom-

som deris Faders befalling / Hiere: 35.

Den unge Tobias/ som vaar sin Fader lydig/ oc effterslectede hannem i Gudfryctighed/ Retfærdighed/ Barmhiertighed / oc andre dyder / bleff i allemaade Velsignet aff Gud/ Tob: 4. 5.

Jesus / som vaar sine Forældre underdanig/forfremmedis i Vijsdom/alder oc Naade hoss Gud oc Menniskeu / Luc: 2. Oc for den lydighed / hand beuiste Gud sin Fader / ind til Døden paa Kaarset / Math. 28. Bleff hand ophøyet/ oc Mact giffuen offuer

alting i Himmelen oc paa Jorden/ Philip. 2. Oc forlent it Naffn / som er offuer alle Naffn/ At vdi Jesu naffn/skulle alle deris Kne/som ere i Himmelen oc paa Jorden oc vnder Jorden bøye sig: Oc alle Tunger skulle bekiende/ at JEsus Christus er en Herre til Gud Faders ære.

Her hoss vil ieg opregne nogle Hedniske Exempeler. At Gud haffuer ocsaa vel belønnet dennem for lydighed/ oc Kierlighed de beuiste deris Forældre.

V*Alerius Maximus*, Scriffuer en Historj/ *lib.* 5. *Cap.* 4. Om

Om en Quinde ved nafn *Cimona*, huilcken met sit Bryst fødde sin Fader i it strengt Fengsel: Oc der faare icke alene beholt hannem ved liffuit / Men ocsaa fick hannem løss aff sit Fengsel.

Lige oc saadant it Exempel scriffuis der om en Dotter / der ocsaa met sit Bryst fødde oc befriede sin Moder aff Fengsel.

A: Gellius, Scriffuer om *Athis, Cresi* Kongis Søn / *lib.* 5. *Cap.* 9. Huilcken vaar stum oc icke kunde tale / indtil den dag at *Cyrus* haffde offuervundet hans Fader / oc vilde lade affliffue hannem: Da haffuer

 Gud

Gud løsnet hans Tunges baand/ at hand raabte oc sagde/ *O Cyre*, spare min Faders liff/ oc tenck at du est ocsaa it Menniske.

Saxo Grammaticus, bescriffuer oss it merckeligt Exempel/ vdi en aff vore Danske Konge Sønner/ som hed Vffe: Huilcken effter hand fra sin Barndom bleff aff huer mand foractet oc bespottet/ Saa som den der aldrig skulde bleffuet duelig til nogen Krigs bestilling/ End sige til Kongelige Regimente. Men den tid Kongen aff Saxen/ foractede hans blinde Fader Konning Vermund/

mund/

mund/ i hans allerdom/ oc vilde pucke hannem Danmarckis Rige aff/ Oc hand ynckedis offuer sin Faders spot oc foractelse: Da gaff Gud hannem først Kongelig mod oc veltalenhed/ At hand bød sig ene vdi Kamp met de Saxers Konge Søn/ oc end en aff de allerbeste/ som kunde findis iblant deris Folck. Der nest fick ocsaa Seyeruinding offuer to Saxiske Kemper / blant huilcke Kongens Søn vaar den ene/ Oc lagde saa Saxen vnder Danmarckis krune. *Saxo: lib: 4. Cap 17. fol. 75.*

Aff disse forscreffne Vidnisbyrd oc Exempeler / skulle wi nu beslutte. At effterdi den gode oc Retfærdige Gud / haffuer met besynderlige Velsignelse / belønnet det Jødiske Folckis unge Børn: Hues Lydactighed / Kierlighed oc tienistactighed de beuiste deris gamle / skrøbelige oc nodelige Forældre. Ja end ocsaa foræret Hedningers Børn oc affkomme met store Mirackeler / Lycke oc ære. At hand meget mere vil Velsigne / belønne oc forære Christne Menniskers Børn oc affkomme / met all Lycke oc Benedidelse til Siel oc Liff. Thi hand haffuer

uer

uer vduald dennem i sin Eniste oc Elskelige Søn vor Herre Jesu Christo: Oc giffuet dennem ved hannem/ Mact oc forloff/ at bliffue ocsaa Guds Børn/ Oc hans arffuinge til alle Himmelske gode ting. Huor faare hannem met denne sin allerkieriste Søn vor Herre oc salliggiørere Jesu Christo/ Ske Ere/ Loff oc tacksigelse/ nu oc vdi all Euighed/ Amen/ Amen/ Amen.

FINIS.

En Bøn som Forældre skulle bede for deris Børn / som ere sette til Skole i fremmede Lande: Oc for dennem som de haffue hiemme hoss sig.

G. S. O.

O Allermectigste/Naadefulde oc Barmhiertige Gud oc allerkieriste Fader. Jeg arme syndige Mand (eller Quinde) tacker dig aff mit gantske Hierte/ At du haffuer Velsignet mig i mit Ecteskab met smucke Børn/ huilcke allesammen aff din Faderlige fromhed oc Guddommelige varetect / ere komne til dette Naturlige Liff vden Legemlig lyde eller mismon: Oc at somme aff dennem ere aff din Faderlige forfremmelse saa vijt komne:

At

At de nu ere vdsette i fremmede Lande/ til deris forbedring i Bogelige Konster / oc andet gaat. Jeg beder dig allerkieriste Gud oc Fader/ i vor Herris Jesu Christi din kiere Søns naffn/ for saadanne mine Børn/ At du først vilt naadelige anamme dennem/ som ere i fremmede Lande/ vnder din Faderlige heffd oc beskermelse/ Oc met dine hellige Englis neruærelse beuare deris Liff fra all wlycke oc fare. Der hoss ocsaa met din hellig Aand opliuse deris sind oc forstand/ at de kunde forbedre sig i Bogelige konster oc gode seder/ oc vdi all deris omgengelse saa skicke sig/ baade lønlig oc obenbare/ At de maatte fremuoxe i Naade hoss dig / deris Gud oc skabermand/ oc i yndeste hoss alle fromme Menniske/ som de skulle haffue omgengelse met.

Dissligeste beder ieg dig ocsaa/ Hierte

Hierte kiere Gud/ for de mine smaa oc wmydige Børn/ som ieg endnu haffuer her hiemme hoss mig i Huset/ at du vilt lade dine hellige Engle oc saa beskantse dennem/ oc beuare deris Liff oc helbrede/for Fald oc stød/oc all anden wlycke: Oc met samme din hellig Aand være krafftig i dennem/ til Gudfryctighed oc lydighed / Paa det/at de oc met de andre maatte frem uoxe dig til ære/ dennem selff til gaffn oc gode/ oc mig deris Fader (eller Moder) til trøst oc husualelse. Hør oc hielp kiere Gud oc Fader/ For din kiere Søns JEsu CHristi skyld/ Amen.

En Skolemesteris oc Tucteme-sters daglige Bøn/ for sig oc sin betrode Vng-dom.

EVige/ Almectige Gud oc kiere Himmelske Fader: Som aff din

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1471 8° copy 1

din Guddommelige forſiun/haffuer
det ſaa betenckt oc nu fuldkommet/At
ieg er bleffuen dit Middel oc Redſkab/
at vare / lære oc optucte den Vng=
dom / huilcken din kiere Søn vor
HErre JEſus Chriſtus haffuer ſelff
met ſit dyrebar Blod kiøbt oc betalet/
At ieg den i din Fryct/til din ære oc
ſin forbedring/ ſkal met god vare=
tegt/ tilbørlig affue oc nødſommelig
Lærdom forfremme. Jeg bekiender
mig at være til dette her ſamme høye
Kald oc beſuerlige Embede/ aldelis
vduelig/ til at affuerge Diffuelen/
ſom altid arbeder paa/at oprycke eller i
andre maade at ſlide/bide oc fordærff=
ue de ſmaa oc ſpede Planter i din
Vingaard / at de icke ſkulde frem=
uoxe dig til ære/ deris Venner til gle=
de oc dennem ſelff til beſte. Derfaare
beder ieg dig / O gode Gud / ſom
haffuer alle Menniſkers Hierter vdi
din

din Haand/ Oc kant vrie oc vende dennem effter din villie/ At du ved din hellig Aand vilt forlenne mig Naade oc bistand/ til at fremdrage den Vngdom/ som mig er betroet/ met flittig Lærdom oc gode Exempeler/ At ieg icke skulde forsømme den i nogen maade/ Eller met onde ord oc gierninger den nogen tid forarge/ Oc i saa maade hiemhente offuer mig det Væ/din Søn vor HErre Jesus vdraaber offuer alle dennem/ som forarge en aff de mindste som tro paa hannem/ Matth. 18.

Giff oc denne samme/ mig betrode/ Vngdom/ Gudfryctige/ villige oc lydige Hierter/ At den vdi din fryct til din ære oc sin egen forbedring/ vilde lære oc beholde/ nyttige Tungemaal oc frj Konster: Oc dennem daglige anlegge til it tuctigt oc Erebart leffnet oc omgengelse; At wi til sin tid/ alle

oc

oc huer / maatte forflyttis aff denne *Particular* oc Jordiske Skole/ ind i din høye Skole oc det Himmelske *Vniuersitet,* Der at høre din Euige Viisdom aff den alleruiseste *Professore* oc Læsemestere JEsu Christo din kiere Søn. Huilcken met dig oc den hellig Aand / leffuer oc regnerer en sand oc Benedidet Gud i Euighed/ Amen.

Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Laurentz Benedicht.

1 5 8 7.

Met Kongelige Maiestatis Frihed.

Oc findis sammestæds til kiøbs.

